

Äldreomsorgsplan 2010 - 2014

Antagen av Kommunfullmäktige 2010-06-07

TRANÅS KOMMUN

Förord

Sveriges kommuner står inför en av sina största utmaningar. De demografiska förändringarna (med tyngdpunkten strax efter år 2020) medför andra handlingsplaner för äldreomsorg och äldreomsorg än tidigare. Tranås har sedan flera år haft en större andel äldre än genomsnittet i landet, varför dessa förändringar infaller tidigare i vår kommun.

Det är helt rimligt att utgå från att man ska kunna fortsätta vara den man varit, dvs att få behålla sin identitet och personlighet, samt ha inflytande även i hög ålder. Var och en ska känna sig trygg i att bli gammal. Gemenskap och aktivitet är behov som även vid en lång levnad ska tillgodoses. Här är olika former av träffpunkter och trygghetsboende utmärkta alternativ.

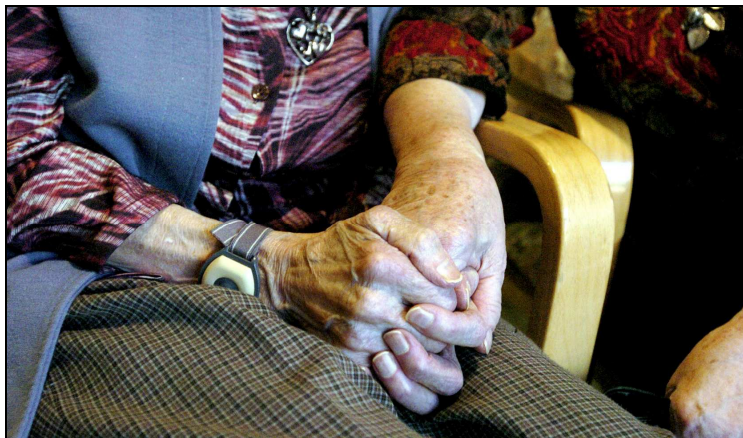
Välutbildad och kompetent personal i kombination med insatser från frivilliga resurspersoner ger bra förutsättningar för omsorg om hela människan. Även i fortsättningen kommer en omfattande del av vården att utföras av anhöriga. Dessa personer är då värda att få samhällets stöd och avlastning för att klara sina uppgifter. Förebyggande arbete i form av till exempel hembesök och läkemedelsgenomgångar, liksom ett synsätt där vi utgår från det friska måste präglade den framtida vården.

Man kan se en åldrande befolkning som ett problem, eller att välja att se det positiva i denna utveckling, där vi blir friskare, mer aktiva och lever längre.

Tranås i april 2010

Mats Antonsson

Socialnämndens ordförande

Innehåll

1. Därför ska vi ha en Äldreomsorgsplan

1.1 Ett samhälle och en äldreomsorg i förändring	4
1.2 Visioner och hållbar utveckling	4

NUTID

---

2. Tranås äldreomsorg idag

Kort om verksamheterna

2.1 Hemtjänsten	5
2.2 Äldreboenden	6
2.3 Dagverksamheter, Träffpunkten & Anhörigstöd	7
2.4 Frivilligorganisationer	8
2.5 Matdistribution och Inköpsservice	8
2.6 Färdtjänst	8
2.7 Bostadsanpassning	8

FRAMTID

---

3. Åldersutveckling och prognos	9
4. Kvalitetsarbete	10
5. Valfrihet, delaktighet och inflytande	11
6. Bo bra hela livet	
6.1 Äldreboendedelegationen	12
6.2 Boendefrågor i Tranås	12
7. Trygghetsfrågor och social gemenskap	13
8. Stöd till anhöriga	13
9. Hemsjukvård	14
10. Personal – den viktigaste resursen	14
11. Tips om information och internetsidor	15

Äldreomsorgens värdegrund

alla människors lika värde

Regeringsformen (RF 1974:152)

1 kap. Statsskickets grunder

2 § Den offentliga makten skall utövas med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans frihet och värdighet.

Den enskildes personliga, ekonomiska och kulturella välfärd skall vara grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet.

Det allmänna skall främja en hållbar utveckling som leder till en god miljö för nuvarande och kommande generationer.

Det allmänna skall verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden samt värna den enskildes privatliv och familjeliv.

Det allmänna skall verka för att alla människor skall kunna uppnå delaktighet och jämlikhet i samhället. Det allmänna skall motverka diskriminering av människor på grund av kön, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, språklig eller religiös tillhörighet, funktionshinder, sexuell läggning, ålder eller annan omständighet som gäller den enskilde som person.

Etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv bör främjas.

Socialtjänstlagen (SoL 2001:453)

1 kap. Socialtjänstens mål

1 § Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas

- ekonomiska och sociala trygghet,
- jämlikhet i levnadsvillkor,
- aktiva deltagande i samhällslivet.

Socialtjänsten skall under hänsynstagande till människans ansvar för sin och andras sociala situation inriktas på att frigöra och utveckla enskildas och grupperns egna resurser.

Verksamheten skall bygga på respekt för människornas självbestämmanderätt och integritet.

Äldreomsorgsplan 2010 - 2014

1. Därför ska vi ha en Äldreomsorgsplan

Äldreomsorgen är för många Tranåsbor en viktig del av vardagslivet.

Varje dag, dygnet runt alla dagar om året, oavsett om det är helger eller semestertider, ska invånare som på grund av ålderssvaghet eller sjukdom kunna få den omsorg som behövs för att känna trygghet och leva ett värdigt liv.

Cirka 450 anställda arbetar för att förverkliga att mer än 400 kunder som bor kvar i sina hem, 220 personer på våra äldreboenden och ca 450 kunder som har trygghetslarm får uppleva trygghet och värdighet även om de egna funktionerna har begränsats.

Äldreomsorgen berör dock väldigt många fler av Tranås 18.000 invånare än våra kunder – nästan alla är anhöriga och närstående till äldreomsorgens kunder.

1.1 Ett samhälle och en äldreomsorg i förändring

När denna Äldreomsorgsplan nu år 2010 ska formuleras för de kommande 5 åren fram till 2014 så är det inspirerande att vi gått in i en nytt tankesätt, så kallat paradigmskifte, där våra kunder har förflyttas från att vara "vårdtagare" till **kunder** och uppdragsgivare.

Kommunfullmäktige har beslutat om en Ledstjärna för alla anställda inom Tranås kommun: *"I Tranås kommun har vi kunden i centrum, kvalitet i varje möte och vi ser möjligheterna". Den gemensamma värdegrunden är - Ansvar - Kreativitet - Respekt - Tydlighet.*

Den som är kund ska ha rätt och praktisk möjlighet att känna delaktighet och inflytande över dina service och omvårdnadsinsatser.

De nationella politiska strömningarna och de lokala har de senaste två åren blivit allt tydligare - **Valfrihetsfrågorna är centrala**. Det handlar om att man som äldreomsorgskund ska få ökat inflytande över *Vad, När och Hur* serviceinsatser och omvårdnad sker.

Dessutom ska man även kunna få välja *Vem*.

Det senare innebär att det inte är självklart att det är alltid är kommunens verksamhet som man tycker är bäst. Finns det ett annat företag eller organisation som kunden tycker ger högre kvalitet så kan man välja den. Detta har möjliggjorts av LOV – Lagen om valfrihetssystem som införs i Tranås kommun från och med maj 2010.

1.2 Visioner och hållbar utveckling

Äldreomsorgsplanens syfte är att vara en kompass för framtiden -ange en riktning som tar hänsyn till både möjligheter och svårigheter. Fokus är lokalt men ett omvärldsperspektiv med nationella kunskaper och utvecklingslinjer vägs in.

När denna Äldreomsorgsplan formuleras och beslutas våren 2010 så befinner vi oss i en internationell lågkonjunktur som även påverkar äldreomsorgen i Tranås kommun.

Men grundat på historisk erfarenhet finns en gemensam övertygelse hos de politiska partierna i Socialnämnden och Kommunfullmäktige, att utvecklingen vänder uppåt igen.

Därför syftar Äldreomsorgsplanen till att för de kommande fem åren ange:

- Visioner och mål
- God framförhållning och anpassningsförmåga
- Långsiktighet och ekonomisk hållbar utveckling

Det är Socialnämndens uppfattning att de centrala frågorna om ökad delaktighet, inflytande och valfrihet inte ska vara en konjunkturfråga.

Utveckling sker genom dialog och öppenhet till kunder och medborgare.

Som underlag för äldreomsorgsplanen har pensionärsorganisationer och brukarrepresentanter, samt genom temadagar ett antal personalgrupper och politiker medverkat med synpunkter och förslag.

2. Tranås äldreomsorg idag

Äldreomsorgens verksamhet styrs främst av Socialtjänstlagen och Hälso- och Sjukvårdslagen. Därtill kommer de kvalitetsmål och resurser som Socialnämnden beslutar om.

Äldreomsorgen består organisatoriskt av beställar- och utförarorganisationer:

- Biståndssektionen är ”beställare” med handläggare som tar emot ansökningar och informerar, utreder och fattar biståndsbeslut samt gör uppföljningar.
- Äldreomsorgen är utförarorganisationen.

Äldreomsorgen i Tranås kommun är en heldygnsomsorg som omfattar:

- Hemtjänst (i ordinära boenden)
- 5 Äldreboenden (så kallat särskilda boenden)
- Korttidsboende / växelvård
- Dagverksamhet för dementa
- Dagverksamhet för social funktion
- Trygghetsplatser
- Träffpunkten Berget
- Trygghetslarm
- Matdistribution
- Anhörigstöd
- Uppsökande verksamhet
- Färdtjänst
- Hälso- och sjukvårdsinsatser på äldreboenden

Socialtjänstlagen 5 kap 4 §

Socialnämnden skall verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

Genom ett samarbetsavtal ansvarar äldreomsorgen även för Landstingets hemsjukvård nattetid. Vidare har vi ett samarbetsavtal för vård i livets slutskede (palliativ vård) för dem som vårdas i hemmet

Kort om verksamheterna

2.1 Hemtjänsten

Hemtjänstens viktigaste uppgift är att göra det möjligt för äldre att trots funktionella begränsningar kunna bo kvar i sin invanda miljö och känna trygghet.

Hemtjänsten är uppdelad i 4 olika distrikt med 11 hemtjänstgrupper; distrikten Norr, Sydväst och Sydöst vilket sammanfaller med den indelning som distriktssjukvården har. Därutöver har vi ett eget enhetsområde för seniorboendet Berget med Södra dalen. Som tidigare beskrivits har ca 400 hushåll hemtjänstinsatser vilka kan vara mycket varierande till innehåll och omfattning. En del behöver endast hjälp med serviceinsatser som städning och tvätt, andra har även ett omvårdnadsbehov som kan handla om flera gånger per dygn.

I huvudsak handlar det om personlig omvårdnad medan serviceinsatser som städning, stryk och tvätt endast utgör 9% av tiden (insatsmätning april 2009)

Under april månad i år genomfördes 30.434 hemtjänstinsatser och den genomsnittligt beviljade tiden per kund var 8,6 timmar per vecka.

Sammanfattningsvis fattas det ca 2.000 biståndsbeslut per år och personalen utför närmare 400.000 service- och omsorgsinsatser.

Det kan vara stora svängningar på efterfrågan inom olika hemtjänstområden. En hemtjänstgrupp kan både halveras och fördubblas under ett år. Detta ställer stora krav på personalens flexibilitet och förmåga att flytta.

En insatsmätning som genomfördes inom hela hemtjänsten mars 2009 visar att Tranås har mycket goda resultat i jämförelse med 100 kommuner. Framförallt gäller det direkt kundtid i förhållande till kringtid (planering, transporttid mm).

Med start 2009 pågår ett förändringsarbete inom hemtjänsten kallat "Ökat kundinflytande" som ska leda fram till en mindre detaljstyrd och mer flexibel hemtjänst där kundens dagsbehov och önskemål i högre grad ska styra insatserna.

Händer

Det finns mjuka händer som rör.

Det finns hårda händer som rycker och drar.

Dörren är stängd, vem kommer när jag ringer.

Hårda händer eller mjuka händer.

Det känns bra att få hjälp av mjuka händer.

Som inte stressar, utan det får ta lite tid.

Jag kan inte skynda mig, jag kan ingenting, när jag måste skynda mig.

När händer som hjälper mig rycker och drar, då kan jag ingenting,

men,

om jag får lite hjälp av lugna mjuka händer, då kan jag mycket, om det får ta lite tid.

När man inte ser riktigt så bra, och inte hör riktigt så bra, då är

Händerna som hjälper mig mycket viktiga.

Jag har lärt mig att känna de olika händerna.

Kan undra vem som kommer när jag ringer?

De mjuka händerna eller de hårda kalla händerna.

MAJA IVARSSON

Trygghetslarm

Från Berget utgår även äldreomsorgens Larmgrupp som dygnet runt bevakar ca 450 trygghetslarm och Trygghetsjouren mottager i snitt 1500 – 1800 larm per månad.

Trygghetslarmet är kopplat till din egen telefon och står i förbindelse med personal i kommunen. Larmet är till för akuta situationer – t.ex om du skulle ramla och behöver hjälp. Är du över 65 år så har du automatiskt rätt till trygghetslarm om du önskar det.

2.2 Äldreboenden - särskilda boenden

När man inte längre kan bo kvar hemma kan man beviljas lägenhet vid ett äldreboende. Vid ett äldreboende ska erbjudas en trygghet som tar hänsyn till den enskildes vård och omsorgsbehov, i en miljö så hemlik som möjligt.

Det finns fem äldreboenden (särskilda boenden) i Tranås kommun med totalt 220 lägenheter/platser :

Östanå 79 platser varav 11 platser och 8 korttidsplatser har demensinriktning
Lövstagården 49 platser varav 13 korttidsplatser
Uvaberg 32 platser med demensinriktning
Beckhemmet 30 platser varav 10 platser med demensinriktning
Ågränden 30 platser varav 19 platser har demensinriktning

De som bor inom ett äldreboende har ett stort behov av sjukvård och omvårdnad dygnet runt pga komplexa tillstånd / multisjuklighet. Vård- och omsorgsinsatser ska även ha ett socialt innehåll med möjlighet till trygghet och gemenskap, samt att man tar till vara på de fysiska och psykiska resurser som de boende har.

Medelåldern hos de boende är hög, för närvarande 86 år.

Hälsa och sjukvårdslagen (HSL 1982:763)

2 § ”Målet för hälso- och sjukvården är en god hälsa och vård på lika villkor för hela befolkningen. Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet.”

Varje kommun skall erbjuda en god hälso- och sjukvård åt dem som bor i särskilt boende. Kommunen ska även bedriva hälso- och sjukvård i samband med dagverksamhet.

Med HSL-ansvaret följer också en skyldighet att erbjuda habilitering, rehabilitering och hjälpmedel för funktionshindrade.

Kommunen har hälso- och sjukvårdsansvar och på äldreboenden arbetar sjuksköterskor och rehabiliteringspersonal som är sjukgymnaster och arbetsterapeuter. Primärvården har dock läkaransvar och läkare besöker regelbundet våra boenden.

Övrig personal utför många sjukvårdsuppgifter efter delegering från sjuksköterska och rehabiliteringspersonal.

En **korttidsavdelning** är inte i egentlig mening ett boende. Man kan beviljas korttidsvård efter sjukhusvistelse, för utredning eller vid behov av avlastning / växelvård. Vid avdelningen Björken bedrivs även palliativ vård, dvs vård i livets slutskede.

Trygghetsplatser

Vid Berget finns två lägenheter kallade trygghetsplatser. Dessa kan tillgodose flera behov; avlastning för anhörigvårdare, vara en plats för äldre som känner otrygghet och ensamhet, en tillfällig reträtt vid bostadsanpassning mm. När man är på trygghetsplats kan man delta i Träffpunktens aktiviteter och äta i matsalen.

Det krävs inget biståndsbeslut.

2.3 Dagverksamheter, Träffpunkten & Anhörigstöd

Dagverksamheterna omfattar två olika former av biståndsbedömd verksamhet:

- 1) Verksamhet för personer som bor kvar i egna hemmet men som av fysiska, psykiska eller sociala skäl är i behov av gemenskap och aktivitet
- 2) Verksamhet för personer med demenssjukdom som bor kvar i det egna hemmet som är i behov av gemenskap och aktivitet samt även att en anhörig kan få avlastning.

Dagverksamheter utgörs av Tranan (Berget) med 8 dagplatser, Stig Inn (Berget) med 8 dagplatser samt Ågläntan (Östanå) 8 dagplatser för dementa. Antalet inskrivna är 2- 3 gånger fler. Dagverksamheten är en samlingsplats för äldre människor som är i behov av/önskar social gemenskap.

Dagverksamheten har även en mycket viktig betydelse som avlastning för anhöriga.

Träffpunkten Berget är en öppen verksamhet för äldre i Tranås. Det är även en träffpunkt för anhängvårdare. Det är aktiviteter varje dag, måndag – fredag, med bl.a gymnastik på förmiddagar och samkväm, internetcafé mm på eftermiddagar. Under 2009 hade Träffpunkten ca 8 000 besökare.

Anhörigstöd

Du som är anhörig eller närstående till någon som på grund av ålder, sjukdom eller handikapp inte klarar av vardagen på egen hand, kan få stöd och hjälp av kommunens socialtjänst.

Inom Träffpunkten bedrivs **Anhörigcenter** som är öppet varje torsdag mellan 14.00-16.00. Programmet är inriktat på information inom olika områden som rör äldre. Utflykter anordnas emellanåt. Anhörigstöd i form av gruppverksamhet finns för anhöriga till personer med demenssjukdom. Det finns också gruppverksamhet för anhöriga till strokedrabbade.

2.4 Frivilligorganisationer

Väntjänsten i Tranås består av frivilliga resurspersoner från pensionärsorganisationer, Röda korset och kyrkliga samfund som kan bistå i vardagen. Det kan röra sig om promenader, sjukbesök, hembesök eller telefonsamtal. 2009 gjorde Väntjänst ca 5.500 besök och promenader, 300 sjukresor, 5.700 telefonsamtal mm.

Mer information och kontakt med Väntjänsten förmedlas via Träffpunkten.

2.5 Matdistribution och Inköpsservice

Om Du inte kan laga din egen mat kan du beviljas bistånd till matdistribution, vilket innebär att du får färdiga maträtter sänt hem till dig. Ett alternativ är också att äta vid de båda seniorboendena Berget och Idyllen.

Inköpsservice innebär att man kan få hjälp till veckohandling av livsmedel och hushållsartiklar.

2.6 Färdtjänst

Om du på grund av varaktig funktionsnedsättning exempelvis inte kan köra bil eller använda allmänna kommunikationsmedel kan du beviljas färdtjänst som är en form av kompletterande kollektivtrafik inom Jönköpings län. För att också kunna resa utom länet kan man ansöka om Riksfärdtjänst.

2.7 Bostadsanpassning

För att man ska kunna bo kvar i sin bostad om man får ett funktionshinder, kan man söka bostadsanpassningsbidrag av Tranås kommun. För information och ansökan vänder man sig till handläggare för bostadsanpassning vid Fastighetsavdelningen.

FRAMTID

---

3. Åldersutveckling & prognos

”Andelen äldre personer i befolkningen har ökat och förväntas öka från ungefär 17 procent till 23 procent år 2030. Det blir en utmaning för samhället att se till att var och en får en värdig ålderdom med god vård och omsorg.

Majoriteten av Sveriges ålderspensionärer är förhållandevis friska, aktiva och klarar sig bra utan samhällets stöd och hjälp. Men under de sista levnadsåren blir många beroende av andras vård och omsorg för uppgifter som tidigare känts självklara, som att klä sig eller förflytta sig i bostaden.

För att uppnå god vård och omsorg för alla äldre behöver hälso- och sjukvården och socialtjänsten bli bättre på att samarbeta för den äldres bästa utifrån bästa tillgängliga kunskap.”
(Socialstyrelsen 2009-09-27)

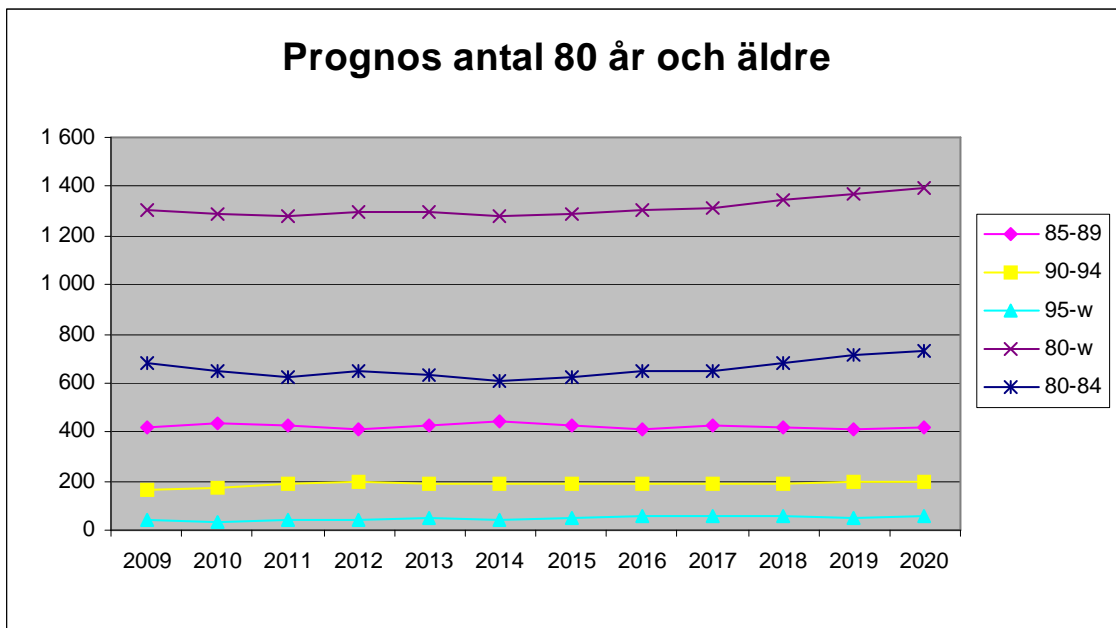
Idag är omkring 500.000 svenskar 80 år eller äldre. Från ca 2020 börjar en tydlig ökning. År 2035 beräknas antalet 80 år eller äldre vara ca 750.000 och år 2050 vara ca 1 miljon, vilket är en fördubbling mot idag.

Även om ålderskurvan beräknas stiga brant först om 8 -10 år finns det en hälsofaktor som kan vara en joker i prognoserna. Under senaste decenniet finns enligt forskare tecken på att hälsoutvecklingen brutits. Om så är fallet kan behovet av äldreomsorgsinsatser i ordinärt boende och behov av särskilda boendeformer komma att öka tidigare och i större omfattning än vad åldersprognoserna visar.

I Tranås utgör andelen äldre, dvs över 65 år, redan idag 22% av invånarna och andelen över 80 år 7% (SCB 2009), vilket är högre än genomsnittet för både Jönköpings län och riket i stort.

Behov av äldreomsorgens service- och omvårdnadsinsatser kommer främst vid 80 år och uppåt. Bland hemtjänstens kunder är 87,5% fyllda 80 år eller äldre och inom särskilda boenden är det 92% av kunderna.

När det gäller åldersutveckling och behovsförändringar är det därmed mest intressant att titta på **prognosen för 80 år och äldre (den översta kurvan)**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
80-84	677	648	623	646	633	606	623	652	646	677	712	732
85-89	422	434	425	414	423	442	425	410	428	422	406	420
90-94	164	170	191	196	190	185	192	192	188	192	201	193
95-	38	36	42	43	47	45	46	54	55	53	51	54
80-95-	1301	1288	1280	1300	1292	1278	1286	1309	1317	1345	1370	1399

Om 7 till 8 år börjar ålderskurvan stiga brant uppåt både i Tranås och riket. Enligt SCB beräknas antalet 80 år och äldre ha fördubblats om 40 år.

Men redan inom ett år behöver Tranås kommun utöka resurserna för att möta en volymökning i åldrarna 90 år och uppåt (se färgmarkering i ovanstående tabell).

4. Kvalitetsarbete

Kommunens **Ledstjärna**, som tidigare nämnts, ska genomsyra äldreomsorgen och vägleda kvalitetsarbetet.

Äldreomsorgen har sedan år 2000 tydliga **kvalitetsmål** för varje verksamhetsområde som följs upp via enkäter och omarbetats regelbundet. Kvalitetsmålen ska fortsättningsvis följa och utvecklas i takt med kommunens gemensamma mål- och styrkortsarbete.

Äldreomsorgen deltar aktivt vid **nationella jämförelser och enkäter** för att få ett nationellt perspektiv på vår verksamhet. De viktigaste är Sveriges Kommuner och Landstings ”Öppna Jämförelser” och Socialstyrelsens ”Äldreguide”.

Vid införandet av LOV kommer det finnas ett ökat behov och intresse av lokala enkäter om hemtjänstens verksamhet.

I det aktiva kvalitetsarbetet inom äldreomsorgen ingår idag även **mätningar och avvikelshantering** inom vissa områden så som fallskador och nattfasta i syfte att finna möjligheter till förebyggande arbete. Detta kvalitetsarbete ska fortgå. Aktivt arbete ska göras för införandet av regelbundna **läkemedelsgenomgångar** för alla äldre på våra boenden.

Inom socialtjänsten finns möjlighet att lämna synpunkter på vår verksamhet. Detta betraktas som ett ”gyllene tillfälle” till utveckling och förbättring. Synpunkterna handläggs kontinuerligt via gjorda rutiner för **synpunktshantering** och ska så ske även i framtiden. Personalen inom äldreomsorgen hjälper gärna till att skicka in synpunkterna.

Tjänstegaranti

Ett led i utvecklingen av kvaliteten för äldreomsorgen är att tydliggöra vad man kan förvänta sig vad det gäller servicenivå, omvårdnad och stöd. Äldreomsorgen ska ta fram en tjänstegaranti för bland annat särskilt boende för äldre. För detta ändamål kan de särskilda stimulansmedel som regeringen avsätter under 2011 för lokala värdighetsgarantier användas. Förutom direkta garantier till äldreomsorgens kunder kan en sådan garanti även innehålla information om personalens kompetens, möjligheter att framföra synpunkter.

Jag måste tala tydligt

Jag måste tala tydligt
Så att ni förstår mig
Det är viktigt
att ni verkligen förstår

Jag är en människa
En människa
Som ni är människor
Jag lever här
Jag lever här med er

Här med er
är jag en människa
här med er
blir jag en människa
Tillsammans
är vi, blir vi
människor

Det är viktigt
att ni verkligen förstår
mig
Det är viktigt
att vi verkligen förstår

BENGT ERIK HEDIN

5. Valfrihet, delaktighet och inflytande

Sedan 2009 har ett projekt för ”**Ökat Kundinflytande i Hemtjänsten**” påbörjats inom två hemtjänstområden. Ökat kundinflytande bygger på en tilltro till

- *att kunden själv vet vad han/hon behöver och kunden kan ta ansvar*
- *att personalen har kompetens samt vill och kan ta ansvar*
- *att kunden tillsammans med personalen kan utforma och anpassa de dagliga insatserna efter kundens aktuella önskemål och behov*

Hemtjänsten ska aktivt verka för att fortsätta arbeta utifrån detta arbetssätt och sprida det vidare i övriga hemtjänstområden i kommunen.

Lagen om valfrihetssystem, LOV, infördes den 1 januari 2009 och är en ramlagstiftning och syftar till att underlätta för de kommuner som själva väljer att införa valfrihetssystem inom ett eller flera av områdena äldreomsorg, handikappomsorg samt inom hälso- och sjukvård. Varje kommun beslutar huruvida man vill införa valfrihetssystem.

Syftet med LOV

- ge valfrihet till medborgarna genom att de har rätt att välja vem som ska utföra de tjänster de har blivit beviljade
- höja kvaliteten och effektiviteten i de insatser som utförs genom att de utsätts för konkurrens
- ge bättre förutsättningar för ökad mångfald (t ex kvinnligt företagande) inom vård- och omsorgssektorn
- skapa en attraktivare arbetsmarknad för anställda inom vård- och omsorgssektorn

Tranås är en av över 200 kommuner som under 2009 utrett möjligheterna och förutsättningarna för att konkurrensutsätta vård- och omsorgsområdet med hjälp av Lagen om valfrihetssystem.

Kommunfullmäktige beslutade i november 2009 att införa valfrihetssystem inom hemtjänsten från och med våren 2010.

Möjlighet till inflytande ska ges vid fortsatta regelbundna **öppna medborgarmöten** där dialog kan föras mellan medborgare och ansvariga politiker.

Intraprenader / Entreprenader

Sedan november 2006 drivs ett särskilt boende, Ågränden, med 30 boendeplatser som en intraprenad och resultatenheter av en personalgrupp. Enligt fullmäktigebeslut november 2009 ska verksamheten vid Ågränden upphandlas enligt LOU (Lagen om offentlig upphandling) för att drivas som en självständig entreprenad.

Socialnämnden ser positivt på nystart av ytterligare intraprenader inom äldreomsorgen.

6. Bo bra hela livet

6.1 Äldreboendedelegationen

Regeringen beslutade 2006 att bilda en delegation med uppgift att följa och analysera behoven av och utvecklingen av boende för äldre samt föreslå åtgärder som kan påverka och stimulera utvecklingen av boende anpassade efter äldres behov, både inom ordinära och särskilda boendeformer.

Äldreboendedelegationen SOU 2008:113 (Statens Offentliga Utredningar) lämnade 2008 ett slutbetänkande. **I betänkandet konstateras att den sociala och fysiska miljön kommer i alla händelser få en mycket stor betydelse** för att ålder och avtagande hälsa / funktionsförmåga inte ska bli ett handikapp. Aktuell forskning visar behov av särskilda boenden är 2,5 ggr högre om man bor i vanligt boende i jämförelse med Seniorboende.

Man anser det mest relevant att för framtidsplaneringen följa utvecklingen av antalet personer över 85 år. De framtida behoven påverkas även av förändringar av hälso- och sjukvårdspanoramata, äldre människors förväntningar och krav på samhälleliga insatser samt den medicinska och tekniska utvecklingen.

Barbro Westerholm (ordförande i delegationen) anser att det är en myt att alla vill bo kvar hemma till livets slut:

”Det viktiga med hur vi bor är hur det låter oss leva - Hur det påverkar raden av vardagar i våra liv.”

Äldreboendedelegationen föreslår **trygghetsboenden** som ett boende mellan det ordinära boendet och det särskilda boendet/ vård- och omsorgsboendet, ett så kallat ”mellanboende”. Detta för att minska oro och inge trygghet där formen präglas av tillgänglighet, nära service och möjlighet till meningsfull tillvaro i gemenskap med andra.

6.2 Boendefrågor i Tranås

Tranås har i en jämförelse mellan Sveriges kommuner (SKL Karlägging 2008) en relativt hög andel seniorboenden .

Sammanlagt finns det 171 lägenheter fördelade enligt följande:

Berget 84 lgh, Idyllen 45, Södra dalen 18, Södermalm 24

Eftersom seniorboenden är planerade med hög tillgänglighet så ökar möjligheterna att man inte behöver flytta till ett särskilt vård- och omsorgsboende den senare delen av livet.

Berget och Idyllen uppfyller kraven för trygghetsboende.

I takt med att åldersstrukturen och behoven förändras ska socialnämnden och kommunstyrelsen verka för att fler boenden och boendeformer kommer till stånd i Tranås med omnejd.

Redan idag finns behov av fler demensplatser och fler trygghetsboenden.

Dialog ska hållas med bostadsbolag för utökat samarbete och utökad utlokalisering av verksamhet.

Kvarboende i det ordinära boendet ska eftersträvas, under förutsättning att den enskilde så önskar och det finns en praktisk möjlighet att genomföra omvårdnadsinsatser ur arbetsmiljösynpunkt.

Äldreomsorgen ska verka för att äldre par ska kunna fortsätta att bo tillsammans i samma boende även sedan de beviljats särskilt boende, ett så kallat **parboende**. Med samma boende avses i det här sammanhanget samma rum, lägenhet eller särskilda boende. Allt enligt regeringens proposition ”Nationell utvecklingsplan för vård och omsorg om äldre” (prop 2005/06:115)

Vid ombyggnad och nybyggnad av äldreboende ska någon / några större lägenheter tillskapas för att möjliggöra parboende.

7. Trygghetsfrågor och social gemenskap

Under 2010 erbjuds uppsökande verksamhet till de 83-åringar i kommunen som inte sedan tidigare har kontakt med äldreomsorgen. Denna uppsökande verksamhet ska årligen fortsätta med utveckling av säkerhetsinformation vid samma tillfälle.

Socialnämnden ska verka för att de två Trygghetsplatserna på Berget ska utökas i antal. Vidare behövs det fler dagverksamheter för personer med demenssjukdom.

Socialnämnden har de senaste åren utvecklat det sociala innehållet i äldreomsorgen vad det gäller till exempel aktiviteter på boenden samt sociala insatser i hemtjänsten. Utvecklingen av det sociala innehållet ska fortgå även i framtiden i form av till exempel måltidsgemenskap för äldre med matdistribution.

För att förebygga ohälsa ska också fysiska aktiviteter främjas inom äldreomsorgens verksamheter.

Socialnämnden ska i samarbete med frivilligorganisationer verka för en geografisk spridning av träffpunkter som erbjuder sociala kontakter och gemenskap, för att göra detta tillgängligt för äldre utanför Tranås tätort.

8. Stöd till anhöriga

Idag utförs omfattande stöd och service i hemmen av de äldres anhöriga. Ett arbete i ”*det tysta*” som kräver stöd och uppmuntran för att kunna fortgå.

Socialnämnden ska sedan den 1 juli 2009 enligt socialtjänstlagen erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller har en funktionsnedsättning.

I Tranås sker detta idag i form av avlösarservice, möjlighet att vistas på trygghetsplats, korttidsvård, dagverksamheten samt anordnade mötesplatser för anhöriga, främst via träffpunkt Berget.

Äldreomsorgen ska verka för fortsatt utveckling av anhörigstöd i kombination med stöd och samverkan med frivilligorganisationerna, pensionärsorganisationerna och stadens samfund omkring deras stöd som utförs bland våra äldre.

9. Hemsjukvård

Enligt Hälso- och sjukvårdslagen har kommunerna ansvaret i de särskilda boendena. Landstinget har ansvaret för hemsjukvården i det ordinära boendet men kan överlåta detta ansvar till kommunerna. Drygt hälften av kommunerna har i dagsläget tagit över ansvaret och enligt en kartläggning av Socialstyrelsen redovisas 2008 att antalet hemsjukvårdsbesök av läkare och andra personalkategorier ökar främst i de kommuner som har ansvaret. Patienterna har även fått större tillgång till undersökningar och behandlingar.

(Aktuellt på äldreomsorgsområdet 2008 SKL)

Så länge ett uppdelat ansvar kvarstår, menar Socialstyrelsen att det innebär problem att få vården att fungera på ett bra sätt, inte minst för multisjuka äldre.

Från kommunens perspektiv är det uppenbart att det även finns resurs- och samordningsvinster eftersom vi idag verkar med två parallella organisationer.

Socialnämnden är positiv till ett övertagande av hemsjukvården i Tranås kommun.

10. Personal – den viktigaste resursen

Enligt flera utredningar som genomförts på uppdrag av Regeringen / Socialstyrelsen bedömer man att det kan komma uppstå betydande svårigheter framöver att klara personal- och kompetensförsörjningen inom vård- och omsorgsområdet.

Dels är det en svårighet att höja andelen som har erforderlig kompetens, dels kan det bli en svår konkurrens om arbetskraft över huvud taget när andelen i ”arbetsför” ålder minskar samtidigt som andelen äldre ökar.

I en undersökning 2006 ställdes frågor till kommunerna vad gäller olika nationella insatsers betydelse för rekryteringsläget. Bilden är förhållandevis samstämmig och åtta av tio kommuner anser att yrkets status, arbetsmiljön, arbetstider/sysselsättningsgrad, medel för kompetensutveckling, lönenivån och stöd till vuxenstuderande är de faktorer som har störst inverkan på rekryteringsläget.

De vanligaste personalgrupperna inom äldreomsorgen i Tranås är undersköterskor/vårdbiträden, sjuksköterskor, sjukgymnaster och arbetsterapeuter,

För Tranås kommun har **Lärcentrum Västra Vux** en mycket viktig funktion för att vi både i dagsläget och i framtiden ska kunna rekrytera välutbildad omvårdnadspersonal till äldreomsorgen. De examinerar mellan 20 – 25 undersköterskor per år.

För att bättre kunna tillgodose omsorgsbehov hos äldre utlandsfödda, ska vi i rekrytering av personal verka för språklig och kulturell mångfald. Socialnämnden kommer, för att arbeta för att höja specialistkompetensen inom det geriatriska området, vid framtida nyrekrytering av sjuksköterskor efterfråga utbildning inom geriatrik.

11. Tips om information och internetsidor

Internetlänkar

www.tranas.se

www.socialstyrelsen.se/aldre

www.socialstyrelsen.se/forprivatpersoner/aldreguiden

www.aldreportalen.se

www.skl.se/publikationer

www.regeringen.se/

<http://aldreomsorgsbloggen.se>

www.demensförbundet.se

Kontakt med kommun

Kommunens växel 0140 – 68 100

Socialnämndens ordförande 0140 – 68 559, 070 – 379 34 13

Chef för Biståndshandläggning 0140 – 68 561

Chef för Äldreomsorg 0140 – 68 280

Mailadress: socialtjansten@tranas.se

Postadress: Tranås kommun, Socialtjänsten, 573 82 Tranås

”

*Att åldras är som att bestiga berg
Man blir lite andfådd
men får en mycket bättre utsikt*

Ingrid Bergman